

پیلکی مجموعہ سی

کانون اول، ۱۳۲۹
.....

صافی : ۲
.....

پیل : ۱ - جلد : ۱
.....

زەنون و معقلمى

زنكىن بر تاجر اولان باباسى آتته يه سياحتدن عودت آيله يوردى . كندى كى تجارتله مشغول بولونان اوغلى زەنونە هديه اولارق قسه نوفونك فلسفى اثرلەردن برىنى كوتوردى . عجباً اوزمان بو مطالعه نك اوغلى اوزرندە وجودە كتيره جكى عظيم تحولى واونك نتيجه لرىنى تصور ايدينيورمىدى؟ هيچ شېه سز، زنكىن تاجر ، اوغلنك بش يوز سنە دوام ايده جك بر فلسفى مكتبك مؤسسى اولاجغى دوشونمە مشدى . ايشتە ، أسكى زمانك تصادفه اهميت عطف ايدهن حكايه لرينە باقيليرسە يونانستانك صوك يتيشديرديكى فلسفى مكتبك مؤسسى بوصورتله حكمت تحصيلنه هوس آيله يور .

قسه نوفونك ، استادى سوقراتك ساده و اخلاقى موعظه لرىنى حاكى كتابى زەنونە فلسفه يه براشتياق اويانديريور ؛ براشتياق كه كيت كيدە متزايد . بو صيراده بر تصادف كنديسنه يارديم ايدييور وهوسنك تماميله انكشافه مساعد بر حال حاضر لايور . فقيرلك قادار تفكره سوق ايدهن ، فلسفه يى سوديرەن حال نادر در . دوشونكز كه ديلنجيلرده وفيلسوفلرده كذارش حيات طرزى عينيدير : هرايكي طائفه ده سؤال آيله مشغولدر . ايشتە بوندن دولايى اولاجق ، بوتون ثروتى برده كز قضا سنده محو اولان زەنون دەكائناتك اسرارىنى ، اخلاقك دستورىنى آرامق آرزوسيله وطنى اولان قبرىسى ترك آيله آتته يه كيدييور .

ايتنانك شعشعه و اقبال دورى كچلى بر عصر اولمشدى . پەريقلەسك زمانى دەكلدى . حتى اوندن داها پك يقين اولان دەموسستەنك خطابەلرينك عكسى قولاقلرده غائب اولمشدى . اسكندر ك فتوحاتندن صوكرا انقسام ايدهن اوجسيم ايمپراطورلقدن ماكه دونيا قراللىرينك حصه سنە قالان يونانستان كاه داخل تفرقه لر ايچنده ، كاه اجنبى ماكه دونيالى يه قارشى مليتپرورانه بر حس آيله وقوع بولان قياملر آراسنده چيرپينوب دورويوردى . ختام بولق اوزره اولان بر

کندیسنه تعلیم غایه سی اولارق ایکی شیئی تعیین ایله مشدی : برطرفدن حقیقت ، ریبیلر طرفدن استهزا و تذلیل ایدیوردی . اونی لایق اولدیغی یوکسک موقعه چیقارمق لازمدی . دیگر طرفدن فضیلت ، آپیکور و تلیذری طرفدن ذوقه فدا اولونویوردی . بونی ده طبیعی حدینه ارجاع ایله مک اقتضا ایدیوردی .

دوشوندی که فضیلتی بولمق ایچون حقیقتی تحصیل ایتک لازمدر و اخلاقاً ائی اولان شیئی بیلیمک ، کائناتک اسرارینه وقوفه منوطدر . علمی تأسیس ایله مک ایچون ایسه وقوف آلتی تحلیل ایله مک ، جنس و خدمتک درجه سنی آکلامق وجوب تحتنددر . بناءً علیه زه نونک فلسفه سی اوچه آریلاجقدر : اولاً محاکمه قواعدینی تعیین ایله ین منطق ؛ ثانیاً کائناتده کی اشیانک حاللرینی اوکره تن علم طبیعت ؛ ثالثاً اخلاق که ایکی اولکی مبحثک غایه سی ، مقصودی دیمکدر .

ناصل یاشامق لازم کلدیکنی بیلیمک ایچون اورتاسنده یاشادیغمز کائناتی طانیق و بونی طانیق ایچون ائی محاکمه ایدم بیلیمک اقتضا ایدیور . اوحالده بزه حقیقتی خطادن تفریق ایتدیره جک فارقه نه در ؟ بوتون فکر لرمزک منشای حواسمزددر . بناءً علیه اونلر واسطه سیله ایدیندیکمز معلوماتی عقلمز تصدیق ایلر ایسه اووقوف حقیقی بروقوفدر . بوصورتله عقلمزک قونترولی واسطه سیله کائناتی طانیرز . کائناتده وانسانده بر اثنیت واردر : ذاتی فعالیتدن محروم اولان ماده و وجود بشر ؛ حیات و فعالیتله مالک بولونان الله و روح بشر ، آیری عنصر لردر . روح برنوع آتشددر ، آتشین بر هوادر ؛ جناب حقده کائناته منتشر و اشیایه حرکت ویره ن آتشین بر روحدر که دنیایی عقل وانتظامک قانونلرینه امتثالاً اداره ایدر .

حقیقتلری فلسفه واسطه سیله کشف ایلهدکدن صوکرانسان کندیسنه نه دورلوقانون وضع ایلهمه لیدر ؟ هیچ شبهه سز جناب حقک نظامی نه ایسه حرکتلرینی اوکا توفیق ایله مک لازمدر . بو نظامی ده طبیعتده و عقل واسطه سیله کشف ایلهدیکمز ایچون نتیجه ده طبیعتک قانونی و عقلک مقتضای ایله عامل اولمق لازم

كلديكنى كورويورز . فضيلت ايسه روحك خارجى اشيادن مستغنى اولارق
كندى كندينه مالكيتمدن عبارتدر . هراحتراض روحك برخسته لغى ديمكدر كه
در حال تدويسى لازمدر .

فلسفه سنك بومبهم شكلى معين اولمايان خطريله زه نون آنجا قى تعقيب ايديله جك
يولك استقامتنى ارأه ايله مش بولونويوردى . بوندن دولاييدر كه وفاتندن
صوكر ا خلفلى قله آتى و قريزىپ استادلرينك فلسفه سنى تثبيت و تعيين ايچون
متمادى اقداملرده بولونيورلر . بالاخره پانه سيوس و پوزيدونيوس ارتق تماميله
وضوح كسب ايدن بو فلسفه نك علمى قاعده لرينى استتاج ايدنيورلر . روما
عالمده چيچرون بو فكرلر شيعونه وساطت ايله ديكي زمان ، أسكى دين تماميله
ترك ايديلمىدى . يكي برايمان احتياجي هر طرفده كندى حس ايتديريوردى .
بواثناده رواقك آلتنده سويله نن افسونكاركله ر روماده ايشيديلكه باشلاندى .
منور فكر صاحبلى بويكى فلسفى مذهب يكانه بر نجات چاره سى اولارق
صاريليورلردى . باشقا بر طرفدن امپراطورك حدود سز استبدادينه قارشى
مقاومت ايد بيلمك ايچون زنكينلر وبويوكلرده بواخلاقى نفوذدن استفاده ايتمك
ايسته يورلردى . ياواش ياواش بويكى فكرلر تاثيريله روماقانوننك ده كيشديكنى
اخلاق وعادتلر تحوللره اوغرايدىغنى كورويورز .

بو تحوللرى وجوده كتيرن فكرلر حد ذاتنده نه ايدى ؟ يعنى زه نوندن
اعتباراً صوك طرفدارلرندن حكيم ابيقتت و مشهور نهرونك مربيى سه نه كه
قادر رواقيونك كچيرديكى تكامل دورلرندن صرف نظر بودورلر آراسنده
مشترك بولونان ابتدائى اصلى خطرلر هانكيليردر ؟ ايشته شيمدى بونى تدقيق
أيله مك اقتضا ايدنيور .

ايلك يونان فيلسوفلرينك حكمت تحريسنده آرادقلى غايه اخلاقاً ممدوح
اولان حيات طريزنى انسانه تعيين ايله مكدر . اونلر اكثراً ابي عدايتدكلرى
شى سعاده واسطه اولاندر . سعادتى آله ايدن اخلاقه موافق حركت
أيله مش ديمكدر . سوقراطه كوره افعالزك فائده لى اولماسى مشروع اولماسى
ايچون كفايت ايددر . افلاطون ايسه ارسطوايله برابر بوفكرى تعقيب ايله مشدر .

دیگر طرفدن « اوتلیتاریزم » علیهنده فیلسوفلر اولدیغنی ده کوروورز. ابتدا لسانمزده « کلیون » اسمیه یاد ایدیلن فرقه بونوعدندر . سوقراطک تلیدی وکلیونک استادی آنتیسته‌ن ایچون اخلاقاً مطلوب اولان حال، آله ایدیله‌سی هر انسانی فرد ایچون محققاً لازم اولان تربیه اراده‌دن عبارتدر. اراده‌سنه حاکم بولونمق، اونی خارجی تأثیرلردن آزاده، ذوقه انهما کدن بری طوتمق: ایشته اخلاقی غایه خیال بوندن عبارتدر . ذوقی ایسته‌مک نفرته شایاندر . آنتیسته‌ن دیورکه: « ذوقی آرامقدن ایسه دلی اولمغی ترجیح ایده‌رم . » فقط آنتیسته‌ن اراده شدتک حد ذاتنده نه‌دن مطلق برغایه اولدیغنی ایضاح ایله‌مه‌مشددر . ایشته زه‌نون و خلفلری بوفکری تعقیب ایده‌ر کدن فلسفی مسلک‌لرینی وجوده کتیرمشلردر .

رواقیون ایچون طبیعتاً ممدوح اولان حیات، مادی و معنوی تشکلمزک ادامه‌سنه موافق اولاندر . صرف ذوق و سعادت حیاته غایه اولمق اوزره کوستره‌ن فیلسوفلر انسانک ساده ذوق آرایجی بر حیواندن عبارت اولمادیغنی، بشریتده عقل الهینک شرارمسی اولان بر حکمت بولوندیغنی و بواعتبارله انسانک احتراصلری ضبطه و معنوی حیاتی تنظیمه ساعی اولماسی اقتضا ایتدیکنی اونوتویورلر . بناءً علیه انسان ایچون حیوانی سعادتک فوقنده بر حیات غایه‌سی وارددر . بوده افعال و حرکاتک منطقنده تجلی ایله‌ین آهنگدار معیشت انتظامیدر . عقل ایله یاشامق، حس و احتراصلرینه زبون اولماق : حکمتیه موافق اولان حیات ایشته بوندن عبارتدر . انسانک حرکتلرنده معقولیته رعایت ایتمه‌سی، الوهیتیه بر مرتبه داها تقرب ایله‌مه‌سی دیمکدر .

آرزو ایتدیکنز، کندیلرینی آله ایتک ایچون مجنونانه بر اشتیاق ایله تیره‌دیکنز شیلر هر زمان بزم اراده‌مزه مطیع ده‌کلدرلر . رواقیونک اک مشهور حکیمی اُبیقته‌ت کتاب نصایحک ابتداسنده دیورکه : « کائناتده‌کی اشیا آراسنده بزه تابع اولانلری بولوندیغنی کبی، بزم کیف و آرزو‌مزه منقاد اولمایانلری ده وارددر . برنجیلر فکرلرمز، حرکتلرمز، تمایللرمز، آرزولرمز و نفرتلرمزدر؛ یعنی برکله ایله خلاصه ایتک ایسته‌نیرسه بوتون فعللرمزدر . بزه

تابع اولمايان شىلر ايسه وجود و ثروت، شهرت و منصب كييلر يدر. يعنى خلاصه ايدىلير سه فعللر هنك غىرى اولانلر در. »

او حالده مسعود اولمق ايچون نه يايىمق لازم كليور ؟ اراده هنره مقاومت ايدن شىلر وار ايسه اونلرله مشغول اولمايالم ؟ تسويه سى ايچون طبيعتك آغير شرطرينه بويون اكمكه مجبور اولديغىز احتياجلر وار ايسه ، او احتياجلره اهميت و يرمه يه لم ؟ بو خطالرمزى ، بو احتراصلرمزى ثول دورم . فرد بشر اسارتدن قورتولمايدير . اسارت ايسه ايكيدر : « بويوك اسيرلر اولدينى كيى كوچوك اسيرلر واردر . بويوك كنجيلر اهميتدن عارى شىلر ايچون حرىتدن فراغت ايدىلر ، برضيافتده بولونمق ، برأوه نائل اولمق ، بعضى خدمتلى آلده ايتىك ايچون اسارتى قبول ايلرلر . ديكرلى ايسه حكومت رياستى ايچون ، واليك ايچون حيثيتلرني فدا ايدىلر . بالطه لى عسكرلر ك او كنده يول آچدينى آدمى كورويورميسك ؟ آرقه ده كلنك او كده كيلردن بيك قات زياده اسير اولديغىه شبه ايتمه . » [ابيقتهت]

نه ايچون بدبخت اولويورز ؟ برطاقم چوجو قچه هوسلره اسير اولديغىمزدن . آلده ايدمه يه جكمز شىلر ايسته مه سهك دنيا ده سعادت مزه پايانمى اولوردى ؟ « الهلر انسانلر مسعود اولمق ايچون خلق ايله مشلر در . اكر اونلر بو نتيجه يه واصل اولامايورلر ايسه بوده آنجاق كندى قباحلر نندىر . » [ابيقتهت] . دنيا ده قتالق يوقدر ، قتالق اولسه اولسه بزم اراده مزده در ؛ اونى ده اورادن طرد ايتىك هر زمان قابليت واقتدار مز تحتده در . خارجى اشيا ، بزم ايچون ، اونلر حقنده ايدىنديكمز فكرلردن عبارتدر . ائى ، فقط آلده ايديله مه ين شىلر حقنده تبديل فكر ايتىك و اونلر آرزويه شايان كورمه مك وجدان حضورى ايچون يكانه چاره در . چونكه عكسى تقديرده بوتون هويمز ، بزه خارج ، بناءً عليه يابانجى بر موجوده اسير اولمش بولونور . « اكر بريسى وجوديكى راست كله بر آدمه تسليم ايتسه يدى ، درحال ، نفرتله ، عصيان ايدىر ايدك . حالبوكه سن ، راست كله ، روحى فلان ويا فلانه تسليم ايدىيورسك . او دائما آسوده اولمق لازم ايكن ، خارجى اشيانك اك اوافق بر تأثيريله متاذى

اولویور . بو حالدن حجاب ایتزمیسک ؟ » [اُیقتت] . کامل انسان روحک
 احتراضکار حرکتلریله میدانیه چیقان قابلیت تأثیری دن آزاده اولمالیدر . خارجی
 حادثه لر ووقعه لر روحزی تمامیه لاقید و تأثر دن بری بولمالیدر . علی العاده
 ذوق و کدر ، سعادت و بدبختی ، مسرت ، حزن ، امید ، خوف و پرستشی موجب
 اولان حاللر بزی متأثر ایلهمه مه لیدر که : درونمک سکونی و بختیارلغی خارجی
 تحوللره تابع بولونماسین . بشری احتراضلری اویاندر ان حاللر قارشینده قلبمز
 چارپامالی ، تسلیسی امکانشز بدبختلقلر قارشینده مرحمت حس ایلهمه مه لی یز .
 « چوجوقلریکک ، زوجه کک ویا احبا کک دائماً یاشاماسنی ایستر ایسه کک دلیلک
 ایتمش اولورسک ؟ چونکه بو ، سنک اَلکده اولمایان برشیئی ایسته مک ، سکاعا ئد
 اولمایانی کندیکه باغلامق آرزوسنده بولونمق دیمکدر . . . وجود بولماسنه انتظار
 ایله وقت کچیردیکک امللریکه مانع چیقادیغنی ایسته مز ایسه کک — که بو پک
 ممکندر — آنجاق اراده ک تحتند بولونان شیلره امل باغلا . » [اُیقتت]

فقط نه یاپالم ؟ دییه جکسکز ، دوشونمک و ایسته مک آیری آیری حاللر
 واکثریا بری بریله قوی برمناسبتی حائر ده کدر . حسی بر صورتده دوشونمک
 اولابیلیر ، فقط معقول بر صورتده حس ایتمک اولاماز . سومک و حظ ایتمک
 بنم اَلده ده کدر ؛ اراده ، حسله و طبیعتیه هیچ بر زمان حاکم بولوناماز . ایسته
 رواقیون بو اعتراضده جواب ویریور . اونلره کوره خارجی اشیا بزم
 حقلرنده پیدا ایتدیکمز فکرلردن غیری شیلر ده کدر . بو فکرلری تبدیل ،
 محاکمه لرمزی تعدیل ایلهمک بزم اَلزده در . فلان ویا فلان شیئک آرزویه شایان
 اولوب اولمادیغنه دائر بر حکم ویرمک ینه اراده مزه باغلیدر . آرزویه شایان
 اولان شیلر ایسه آنجاق استحصالی قابل اولانلردر . بونلردن باشقاسنی ایسته مز
 ایسه کک اوزمان حقیقی سعادتق اَلده ایلهمش اولورز . « سنی اکلندیره ن ، احتیاجکه
 خدمت ایدن ویا محظوظیتکی موجب اولان شیلرک حقیقتده نه اولدقلرینی
 دائماً دوشون . بر طوپراق دستی سویور ایسه کک ، کندی کندینه دی که
 بر طوپراق دستی سویورم ؛ آنجاق بو سایه ده او قیریلدیغی وقت متأثر
 اولمازسک . اوغلکه ویا زوجه که قارشى محبتله متحسس ایسه کک کندی کندینه دی که

فاني برانسان سوييورم ، چونكه بوفكر ذهنكه يرلشنجه اونلر وفات ايتدكلري زمان مغنوي الملر ايله مضطرب بولونمازسك . « [أبيقتهت] ديمك كه تحليل ايله مك ، مربوط بولونديغمز شيئك ضروري صفتلريني و مجبوريتلريني قبول ايتمك ، الم تصادفلره قارشى كلمه مك ايچون برنجى وظيفه در . هيچ شبهه يوق كه سوديكمز شيلري تحليل ايدهرسهك قلبك ربط ايديلهسي محال اولان ساده عنصرلره راست كليرز . أبيقتهتك تليذي اولان مشهور روما ايمپراطوري مارق اورمل كتاب تفكراتنده ديركه : « برشرقينك ، رقصك ويا پانقراسك [*] لطافتى سكا استحقاره لايق كوزوكه بيلير . مثلاً آهنگدار برهوايى مختلف پرده ليله تحليل ايت ؛ وهر برى ايچون كنديكه سؤال ايت كه سنى غشى ايدهن اوميدر؟ هيچ شبهه سز بونى اعتراف ايتمكدن حجاب ايدهرسك . رقص ايچون ده عيني صورتله حركت ايله . هر حركت وهر وضعيتى تحليل ايت وپانقراسه ده بويله ياپ . »

« خلاصه ، فضيلتى واوكا متفرع اولان شيلري استتانا ايدهرك ، هر تحسكى تفرعاتيله محاكه ايتكى اونوتما كه اونى بو صورتله استحقاره شاين بولاسك . بو اصولى بوتون حياتكه تطيق ايله . » [مارق اورمل ، كتاب ۱۱ ، § ۲]

يعنى زه نون و معقبرينه كوره فضيلت كائناندهكى اشيايه قارشى براستحقار ولاقيدى وضعيتى اخذ ايله مه ده در . سعادت تأثر سزلكده در . سومه مه لى ، چونكه سويلن شيئك غيبتى تقديرنده اضطراب محققدر . حياتك بر شكلنى ديكرينه ترجيح ايله مك محض جنتدر . سه نهكك ديديكى وجهله آلتون قوپا ايله صو ايچنلر اونك طوپراق كاسه يه مرجح اولماديغنى دائماً دوشونمه ليدرلر . چونكه مرجحك عدم وجودى انسانى بدبخت ايدهر . ايشته بوفكر ، فيلسوفلري روما ايمپراطورلري اشكنجه لره تعذيب ايله دكلري زمان اونلرك ، لا قيد و حسبز مقاومت ايله مه لرينه سبب اولمشدى . چونكه اذيتلري روحك اضطرابنى موجب حالردن عد ايمه يورلر ؛ صحت حالنى خسته لغنه ترجيح ايچون هيچ بر سبب كورمه يورلردى . خريستيانلغك ياييلماسنه قادار بوفلسفى مسلك حياتك مصيبتلرينه

[*] قداما نزدنده اجرا اولونور بر نوع كوره ش .

قارشى مطلق بر رها كار اولارق تلقى ايديليوردى . روما عالمده خريستيانلق
انتشار ايله دكدن صوكر اوده يواش يواش سوندى .

محمد عزت

بيليوغرافى : ۱ - أسكى يونان فيلسوفلرينك حياتى حاكى دييوژهن لائهرسك اثرى ؛
۲ - تهپقتهت ومارق اورهلك ملاحظه لرني حاوى مجموعه لر ؛ ۳ - سه نهكك فلسفى اثرلر
كلياقي ؛ - Denis نك Histoire des idées morales dans l'antiquité.
عنوانلى اثرينك برنجي جلدى ؛ ۵ - Janet نك Histoire des problèmes
morales et pratiques عنوانلى كتابنك برنجي جلدى ؛ ۶ - Gomperz نك
« أسكى يونان متفكرلرى » عنوانلى كتابنك اوچنجي جلدى ؛ ۷ - Renouvier نك
Manuel de philosophie ancienne عنوانلى اثرى .

